

Minister Edukacji

Barbara Nowacka

DK-DK.072.3.2024.ŁT
Warszawa, 03 września 2024 r.

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Ministrze,

odpowiadając na pismo z 8 stycznia br. (znak VII.7037.70.2023.AT) uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Stanowisko MEN przedstawione do Informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli P/22/019 pn. *Dopuszczanie podręczników do użytku szkolnego* jest aktualne.

Pragnę wskazać, że nie ma możliwości (ani prawnych, ani faktycznych) weryfikacji prawdziwości oświadczeń składanych przez rzeczoznawców i co do zasady nie ma podstaw do ich kwestionowania, chyba że będzie powzięta informacja, która podważy złożone przez rzeczoznawcę oświadczenie¹.

Zgodnie z art. 22au ust. 1 ustawy o systemie oświaty rzeczoznawca nie może opiniować podręcznika, jeżeli:

- 1) jest autorem lub współautorem podręcznika, który jest przeznaczony do tych samych zajęć edukacyjnych na tym samym etapie edukacyjnym,
- 2) jest małżonkiem, krewnym lub powinowatym osoby składającej wniosek, o którym mowa w art. 22an ust. 3 ;
- 3) pozostaje z podmiotem składającym wniosek, o którym mowa w art. 22an ust. 3, w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności.

Art. 22au ust. 2 ustawy zobowiązuje rzeczoznawcę do złożenia, przed sporządzeniem opinii o podręczniku, oświadczenia, że nie zachodzą przesłanki wykluczające możliwość opiniowania podręcznika przez rzeczoznawcę, określone w art. 22au ust. 1 ustawy.

Przepisy ustawy o systemie oświaty nie nakładają na organ obowiązku weryfikowania takiego oświadczenia. Oświadczenia rzeczoznawcy nie składa też pod rygorem np. odpowiedzialności karnej. Organ przyjmując oświadczenie rzeczoznawcy, zakłada jego prawdziwość. Zaznaczyć należy, iż obowiązujące przepisy nie określają żadnych narzędzi, przy pomocy których organ miałby weryfikować złożone przez rzeczoznawców oświadczenia w zakresie pkt. 2 i 3. Brak jest również dyrektyw, co miałyby być źródłem wiarygodnych informacji, które z kolei mogłyby posłużyć do weryfikacji prawdziwości złożonych przez rzeczoznawców oświadczeń w zakresie ww. punktów.

¹ Złożone zgodnie z art. 22 au ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj.: Dz. U. z 2022r. poz. 2230 ze zm.).

Określając w przepisie przesłanki wyłączenia rzeczoznawcy od opiniowania podręcznika ustawodawca celowo posłużył się ogólnym sformułowaniem określającym możliwe związki i zależności pomiędzy rzeczoznawcą i podmiotem składającym wniosek o dopuszczenie podręcznika do użytku szkolnego. Nie ma bowiem możliwości wyspecyfikowania wszystkich możliwych powiązań między wnioskodawcą a rzeczoznawcą mających wpływ na jego bezstronność w opiniowaniu podręcznika.

Ponadto pozostawanie w stosunkach prawnych należy rozumieć w ten sposób, że jest to zależność pomiędzy dwoma podmiotami wyznaczona przez normę prawną w postaci wzajemnych uprawnień i obowiązków. Zależność taka może wynikać np. z wiążącej strony umowy cywilnoprawnej, stosunku pracy. Inne relacje mogące budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności i obiektywizmu przy opiniowaniu podręcznika, to np. szczególne stosunki osobiste pomiędzy tymi podmiotami, takie jak wieloletnia przyjaźń albo istniejący konflikt, powiązania majątkowe lub gospodarcze.

Samo powiązanie, w ramach jakiegokolwiek stosunku prawnego lub faktycznego, nie stanowi jeszcze przesłanki do wykluczenia rzeczoznawcy. Powiązanie to musi bowiem powodować uzasadnione wątpliwości w zakresie bezstronności. Sam fakt wcześniejszej współpracy rzeczoznawcy z wydawnictwem, polegającej na wydaniu przez wydawnictwo publikacji, których autorem był rzeczoznawca, nie może jeszcze stanowić dostatecznych podstaw do stwierdzenia, że w chwili składania przez niego oświadczenia mogły istnieć takie okoliczności faktyczne lub prawne pomiędzy nimi, które mogłyby budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności rzeczoznawcy i skutkować podważeniem jego oświadczenia.

Odnosząc się do kwestii zmian podstaw programowych kształcenia ogólnego, uprzejmie informuję, że 28 czerwca br. zostały podpisane rozporządzenia zmieniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Od 1 września br. nauczyciele i uczniowie klas IV–VIII szkoły podstawowej oraz wszystkich klas szkół ponadpodstawowych (liceum ogólnokształcącego, technikum, branżowej szkoły I stopnia, branżowej szkoły II stopnia) będą pracować ze zmienioną podstawą programową. Ograniczony do około 20% zakres treści nauczania – wymagań szczegółowych – da nauczycielom i uczniom więcej czasu na spokojniejszą i bardziej dogłębną realizację programów nauczania.

Zrezygnowano głównie z tych treści, które są nadmiarowe na danym etapie edukacyjnym, niemożliwe lub bardzo trudne do zrealizowania w praktyce szkolnej. Zwrócono większą uwagę na rozwijanie umiejętności praktycznych zamiast wiedzy teoretycznej lub encyklopedycznej oraz na korzystanie w procesie nauczania – uczenia się z cyfrowych narzędzi oraz zasobów edukacyjnych dostępnych w Internecie.

Zmiany w podstawie programowej zostały przygotowane tak, aby nie było konieczności wymiany podręczników. W roku szkolnym 2024/2025 i w latach kolejnych uczniowie mogą korzystać z dotychczasowych podręczników. W odniesieniu do tej kwestii na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej zamieszczona jest informacja następującej treści:

W związku ze zmianami w podstawach programowych od września 2024 r., które polegają na ograniczeniu treści nauczania, MEN przypomina, że – zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami – w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych obowiązują dotychczasowe podręczniki i nie ma konieczności kupowania nowych.

Przypominamy: zmiany w podstawach programowych zostały przygotowane tak, aby nie było konieczności wymiany podręczników. Ma to uzasadnienie zarówno ekonomiczne, jak i ekologiczne.

Dotychczasowe podręczniki zawierają wszystkie treści nauczania określone w podstawie programowej odpowiedniej dla danego typu szkoły i danych zajęć edukacyjnych. Status podręczników wpisanych do Wykazu podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego do kształcenia ogólnego w latach ubiegłych pozostaje zatem aktualny, i nie ma potrzeby wyboru nowych lub korzystania z nowych wersji podręczników.

Ponadto informujemy, że nie zostały dopuszczone do użytku szkolnego żadne zaktualizowane podręczniki, które miałyby uwzględniać zmiany w podstawach programowych.

Konsultacje publiczne projektów ww. rozporządzeń trwały 21 dni (od 24 kwietnia 2024 r. do 13 maja 2024 r.). Wyniki konsultacji publicznych i opiniowania zostały omówione w raportach z konsultacji publicznych i opiniowania.

Konsultacje publiczne były poprzedzone tzw. pre-konsultacjami. Od 12 do 21 lutego 2024 r. wstępne, eksperckie i robocze wersje projektów zmian w podstawie programowej poszczególnych przedmiotów zostały upublicznione na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej. Od 12 do 19 lutego 2024 r. wszyscy zainteresowani mogli przesłać uwagi do propozycji zmian za pośrednictwem formularza, a od 19 do 21 lutego 2024 r. odbyła się seria trzech spotkań on-line dla przedstawicieli grup zrzeszających nauczycieli i dyrektorów szkół, a także przedstawicieli organizacji pozarządowych z obszaru edukacji.

Wdrażanie kompleksowej reformy podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego jest zaplanowane od 2026 roku. Wcześniej, bo od września 2025 r. planowane jest wdrożenie nowych przedmiotów szkolnych, tj.:

- 1) edukacji obywatelskiej, która zastąpi historię i teraźniejszość, likwidowaną sukcesywnie od 1 września 2024 r.
- 2) edukacji zdrowotnej, która zastąpi zajęcia wychowanie do życia w rodzinie. Przedmiot edukacja zdrowotna będzie dla uczniów obowiązkowy.

Projekty podstaw programowych nowych przedmiotów przekazane zostaną do konsultacji publicznych jesienią tego roku.

Z wyrazami szacunku

Barbara Nowacka
Minister Edukacji
/ – podpisano cyfrowo/